

“El temps de l’any pots contemplar en mi”

VÍCTOR
OBIOLS

Quina cultura que s’enorgulleix d’ella mateixa no té quatre, cinc o sis versions completes dels sonets de Shakespeare, una de les obres magnes de la lírica universal? La catalana no només pot adduir tals mèrits, sinó que a aquest pot afegir-hi el fet que hi hagi editorials que tinguin cura de reeditar i tornar a posar en circulació tot allò que ha donat de valuós la tradició i que ja no era a l’abast del lector (a la Biblioteca Històrica de la Traducció Catalana).

Aquesta traducció dels sonets shakespearis de Morera i Galícia –69 sonets– (la primera d’una llista que formarien, com a noms destacats, Joan Triadú, Carme Montoriol, Gerard Vergés, Salvador Oliva i Txema Martínez) és realment excepcional si tenim en compte els condicionaments de l’època. Tots han treballat “en versos ben tallats i arrodonida estrofa”, però Morera i Galícia, tot i el seu regust arcaic, i àdhuc dialectal, és genuïnament musical i d’una fidelitat, si és que aquest mot no ha esdevingut una paraulota entre els traductòlegs, verament exemplar. És a dir, les traïcions i pèrdues inevitables que es perpetren en una traducció, especialment les de poesia, queden compensades per la inventiva, l’enginy i els guanys que Morera i Galícia va saber trobar per produir unes transcreacions dels sonets que no tenen res a envejar, en alguns aspectes, a

les versions més contemporànies, que han comptat amb un equipatge crític i filològic incomparablement superior al que tenia a principis del segle XX el poeta lleidatà.

Una gran intuïció lingüística

En el notable estudi introductor d’aquesta edició facsimilar, el curador de l’edició, Dídac Pujol, forneix totes les dades necessàries per contextualitzar aquesta obra i el seu traductor. Justament, i ens cal tornar a l’esmentada “fidelitat”, fa un recompte exhaustiu dels errors de sentit, addicions i elisions, però penso que aquest és el peatge, com insinuàvem, que ha de pagar el traductor de poesia si vol fer sonar la seva

SELECTA DE
SONETS
WILLIAM
SHAKESPEARE
BARCINO
TRADUCCIÓ DE MAGÍ
MORERA I GALÍCIA
184 PÀG. / 20 €

HULTON ARCHIVE

pròpia llengua amb vigor. Les característiques i l’evolució de la llengua literària de Morera han estat ben estudiades per Olívia Gassol i Bellet (que inclogué aquests sonets a l’*Obra poètica completa* que publicà a Lleida el 2001), i el que se’n desprèn és que Morera posseïa una intuïció lingüística de primer ordre, i així ho palesen els seus sonets. En un de tan esponerós i brillant com ho és el 95, sobre el vici ocultat als ulls públics per la bellesa del viciós, Morera té versos tan esplèndids com aquests: “En tanta mel va ta malícia closa, / que aquells que contenen punt per punt ton joc, / fent lasciu comentari a cada esplet, / fins despreciant-te, han d’apreciar-te un poc; / car ton nom redimeix lo més mal fet”.

Dídac Pujol fa un bon repàs de totes les qüestions importants. Ofereix una anàlisi del metre usat per Morera, reporta la defensa que fa Txema Martínez de l’ús del decasíl·lab per traslladar el pentàmetre iàmbic, i reporta també el que diuen Miquel Desclot, que reivindica la figura històrica de Morera per aquesta obra, i el crític Ramon Esquerra (un altre gran oblidat), que va deixar escrit: “Considerat com a traductor, Morera i Galícia representa el tipus ideal del poeta-traductor. El contingut poètic de l’obra, traduïda la intensitat, la passió, tan importants en les obres de Shakespeare i tan susceptibles d’esbravar-se, han estat conservades íntegrament en les seves traduccions”. Han acabat els fastos commemoratius, però seguirem gaudint del vell Will. ♦♦

L’ESCUMA DE LES LLETRES

LLUÍS A.
BAULENAS

Islàndia i els llibres

Ja fa molts anys que els editors de casa nostra, davant l’allau de novetats que apareixen per Sant Jordi, intenten diversificar l’oferta. No té sentit que un tant per cent altíssim de les vendes de l’any es concentri en una jornada. És un risc massa alt que fa que molts editors i llibreters es passin els dies anteriors a la festa consultant les prediccions meteorològiques o veient en quin dia de la setmana cau Sant Jordi. És un tot o res. Per als editors i autors en llengua catalana encara ho és més, ja que és l’únic dia de l’any en què venen una mica com un país normal. Després de rumiar i reflexionar sobre el fet, ara ens assabentem que un país d’Europa té una tradició força similar. Es tracta d’Islàndia. Recomano l’article següent en anglès d’una important revista islandesa de cultura *The Reykjavik Grapevine*: “Too many books: do icelandic publishers need to chill out?” És de l’any passat, però molt interessant per a nosaltres.

Any nou, llibre nou

El títol de l’article, “Massa llibres: els editors islandesos necessiten relaxar-se?”, fa al·lusió al costum del país de regalar un llibre la nit de Cap d’Any. Això genera un moviment de publicacions brutal en els tres mesos previs. D’aquí l’article: els editors han de relaxar-se després de festes perquè la tensió comercial és màxima. El cas, tanmateix, és que, per més que se’n regalin, n’acaben sobrant. I aquí s’acaba la semblança amb Sant Jordi per diverses raons. Primera: els nostres editors sí que són de pedra picada. Se la juguen per Sant Jordi perquè a casa nostra molts ciutadans no compren cap més llibre en tot l’any. Islàndia, al contrari, és un dels països amb més lectura d’Europa (lectura i despesa en llibres). La febre de regalar llibres per Cap d’Any no impedeix que durant els 364 dies anteriors se n’hagin comprat una pila. En segon lloc, a Islàndia no hi ha regulació de preus, de manera que els llibreters, si volen, l’endemà de Cap d’Any poden intentar vendre els llibres que han sobrat amb grans descomptes. A casa nostra això no es pot fer. En resum, que comparats amb els nostres editors i llibreters, els d’Islàndia no ens fan tanta pena. Els nostres sí que tenen necessitat de relaxar-se... ♦♦

La guerra a cau d’orella

XÈNIA
DYAKONOVA

A les escoles russes on vaig estudiar fins als 14 anys, ni als manuals ni a les classes d’història no es parlava de la Segona Guerra Mundial. En canvi, des del primer curs sentíem a parlar de la Gran Guerra Pàtria, en la qual els nostres avis es dedicaven a matar èpicament els feixistes. Per a nosaltres, la gran confrontació no començava l’1 de setembre del 1939 sinó el 22 de juny del 1941, la matinada del bombardeig de Kíev. El 9 de maig, el Dia de la Victòria, es feien desfildes espectaculars a Sant Petersburg i a Moscou, i els avis més longeus treien a passejar les medalles. A hores d’ara la majoria ja no hi són, i els seus fills, jubilats des de fa temps, són les últimes persones que tenen records vius de la guerra: alguns d’ells els han confiat a la “dona-orella”, tal com s’autodefineix Svetlana Aleksíevitx, i aquesta n’ha fet un mosaic corprendor.

En aquest conjunt de relats testimonials cada narrador és identificat amb el seu nom infantil, l’edat que tenia el 1941 i la seva professió actual. Cada entrevistat fa un esforç per re-

cuperar la mirada innocent d’aleshores i explicar amb precisió com va viure l’horror de quedar-se sense casa, sense menjar, sense pares i germans. El més sorprenent és que fins i tot en unes condicions tan dures, quan sembla que tothom hagi de pensar només en la supervivència pròpia, sigui possible un acte de bondat desinteressada entre desconeguts. Els protagonistes del llibre n’evocuen uns quants, i cada cas és un miracle. La mare de la Rimma Pozniakova, que ja tenia tres filles (i amb prou feines podia mantenir-les), va adoptar un nen orfe i va aconseguir que les filles l’acollissin com un germà. “Se li va acudir una bona idea: ella no va portar en Borís a casa, sinó que ens va enviar a nosaltres a buscar-lo”. L’avi de la Galina Fírsova estava tan afeblit que un dia va caure al carrer. “Aleshores va passar un obrer per davant seu: es va aturar i va vessar la seva ració d’oli de gira-sol dins la boca de l’avi. La seva ració! L’avi va poder tornar a casa”. Si no fos per gent així, qui podria sobreviure, per exemple, al setge de Leningrad?

Testimonis amb punts suspensius

Amb veus tremoloses, que Aleksíevitx recrea amb frases curtes, esquit-

ÚLTIMS
TESTIMONIS
SVETLANA
ALEKSIÉVITX
RAIG VERD / DEBATE
TRADUCCIÓ DE
MARTA REBÓN
380 PÀG. / 21,90 €

xades de punts suspensius, els testimonis recorden el fred mortífer de l’hivern (la calefacció central, un sistema que ha perdurat fins ara, estava paralitzada) i una fam terrible, que feia embogir. Les famílies que tenien gos i no es veien amb cor de menjar-se’l el cedien als veïns. Era habitual veure penjat en un fanal un anunci que deia, si fa no fa: “Bescanvio un gat per tres tubs de cola de fuster”. L’únic carn que es podia trobar era la d’un gat de carrer, i caçar-ne un era el somni més intens d’aquells que encara tenien forces per caminar per la ciutat. Pel que fa a la cola, se suposa que contenia proteïnes: per això la bullien i en feien una mena de gelatina, que en altres circumstàncies no podrien pair...

Actualment, a Sant Petersburg hi ha un petit museu dedicat a la memòria del setge. Me’n vaig assabentar fa poc i m’hi vaig presentar un dia rúfol d’octubre, cap a les dues del migdia. Un edifici gris, un rètol que passa desapercebut. “Ja tanquem”, va fer una vigilant severa, una dona gran decidida a no deixar-me entrar. “Ah, sí? –li vaig dir–. Doncs aquí a la porta hi diu que tanqueu a les sis!” “Ja, però marxem a les dues. A partir d’aquesta hora fa massa fred i no ho podem aguantar.” “Com pot ser?” “Què vol que li digui? Fa dies que no tenim calefacció”... ♦♦